

**THÀNH TỰU 20 NĂM GHÉP TẠNG
TẠI BỆNH VIỆN 103, HỌC VIỆN QUÂN Y**

**Lê Thế Trung*; Phạm Gia Khánh*; Nguyễn Tiến Bình*; Hoàng Văn Lương*
Hoàng Mạnh An**; Lê Trung Hải*; Đỗ Quyết** và CS**

TÓM TẮT

Những trường hợp ghép tạng đầu tiên ở Việt Nam (ghép thận năm 1992, ghép gan năm 2004 và ghép tim năm 2010) đã được thực hiện thành công tại Bệnh viện 103, Học viện Quân y. Có được những thành công đó là nhờ có quyết tâm của Ngành Y tế, quá trình nghiên cứu, học tập và chuẩn bị chu đáo, sự kết hợp quân - dân y, đoàn kết hợp tác trong nước và quốc tế.

Trong những năm gần đây, công tác ghép tạng tại Bệnh viện 103 đã có những bước phát triển vượt bậc với kết quả rất đáng khích lệ.

Trong thời gian tới sẽ tiếp tục đẩy mạnh các nguồn cho tạng, thực hiện lấy ghép đa tạng từ bệnh nhân (BN) chết não và nghiên cứu ghép tụy - thận kết hợp.

* Từ khóa: Ghép tạng; Ghép thận; Ghép gan; Ghép tim.

**ACHIEVEMENTS ON ORGAN TRANSPLANTATION
IN 103 HOSPITAL, MILITARY MEDICAL UNIVERSITY**

SUMMARY

The first organ transplantations (Tx) in Vietnam (kidney Tx in 1992, liver Tx in 2004 and heart Tx in 2010) were successfully performed in 103 Hospital, Military Medical University. These successes thanks to the determination of Ministry of Health, the perfect studies and preparation, the combination between civilian and military medicine, the domestic and international cooperation. In recent years, the organ transplantation in 103 Hospital has been remarkable improved with promising results.

In the near future, increasing of organ donation, multiple organs Tx from brain dead patients and simultaneous pancreas and kidney Tx will be performed and developed.

* Key words: Organ transplantation; Kidney transplantation; Liver transplantation; Heart transplantation.

ĐẶT VẤN ĐỀ

Ghép tạng là một thành tựu lớn của y học thế giới và là niềm mơ ước bao lâu nay của Ngành Ngoại khoa Việt Nam. Mục đích của ghép tạng nhằm cứu sống người bệnh

bị bệnh lý tạng giai đoạn cuối đã điều trị nhiều biện pháp nhưng không kết quả. Như vậy, đối với những BN này, ghép tạng là biện pháp duy nhất và cuối cùng để điều trị, giúp mang lại nhiều lợi ích cho người bệnh, nhất là chất lượng cuộc sống.

---

* Học viện Quân y

** Bệnh viện 103

Phản biện khoa học: GS. TS. Nguyễn Văn Mùi

PGS. TS. Hoàng Trung Vinh

Trên thế giới, những nghiên cứu về ghép tạng đã được tiến hành lần đầu tiên vào đầu thế kỷ XX, sau đó đã thực hiện thành công ghép thận (1954), ghép gan (1963), ghép tim (1967) và nhiều tạng khác.

Tại Việt Nam, vào đầu những năm 1960, GS Tôn Thất Tùng đã có những nghiên cứu ghép gan thực nghiệm tại Bệnh viện Việt Đức. Đến đầu thập niên 1970, GS. TSKH. Lê Thế Trung đã thực hiện ghép thận thực nghiệm tại Học viện Quân y. Cho đến năm 1990, với Nghị định thư giữa Quân y Cu Ba và Việt Nam, cùng với việc cử đoàn cán bộ Việt Nam sang học tập ghép thận tại Cu Ba đã mở ra triển vọng cho việc triển khai ghép tạng ở nước ta. Công tác kết hợp quân - dân y chuẩn bị cho ghép thận như thành lập Ban chỉ đạo Ghép thận Việt Nam (2 - 1991), Hội đồng chuyên môn Ghép thận - Bộ Y tế (4 - 1992)...

Với quyết tâm của Ngành Y tế, sự kết hợp quân - dân y và những nỗ lực của các thầy thuốc Bệnh viện 103, cùng với sự giúp đỡ của GS. Chue-Shue Lee (Đài Loan), tháng 6 - 1992, 3 trường hợp ghép thận đầu tiên của Việt Nam đã được thực hiện thành công tại Bệnh viện 103. Thành công của những trường hợp ghép tạng đầu tiên này đã thực sự viết nên trang sử mới cho nền y học nước nhà, đánh dấu một mốc son chói lọi trên bản đồ ghép tạng và khởi đầu cho một chuyên ngành mới ở nước ta - chuyên ngành Ghép tạng.

Bài viết nêu lên một số thành tựu nổi bật về ghép tạng tại Bệnh viện 103 trong 20 năm qua (6 - 1992 đến 6 - 2012).

CÁC HOẠT ĐỘNG NGHIÊN CỨU VỀ GHÉP TẠNG TẠI BỆNH VIỆN 103

Ngay sau thành công của những ca ghép thận đầu tiên tại Bệnh viện 103, một đề tài khoa học độc lập cấp Nhà nước về

ghép thận đã được triển khai (Chủ nhiệm đề tài: GS. TSKH. Phạm Mạnh Hùng). Tiếp theo là nhiều đề tài cấp Nhà nước về nghiên cứu ứng dụng công nghệ tiên tiến phục vụ ghép tạng ở Việt Nam và nghiên cứu một số vấn đề về ghép gan để thực hiện ghép gan trên người tại Việt Nam đã được triển khai có hiệu quả (Chủ nhiệm đề tài: GS. TS. Phạm Gia Khánh).

Những năm tiếp theo, đã tiến hành đề tài cấp Bộ Quốc phòng về nghiên cứu một số vấn đề về ghép tim thực nghiệm và đề tài cấp Nhà nước về nghiên cứu ghép tim thực nghiệm, tiến tới ghép tim trên người (Chủ nhiệm đề tài: PGS. TS. Đặng Ngọc Hùng) và đề tài cấp Nhà nước về nghiên cứu triển khai ghép tim trên người lấy từ người cho chết não (Chủ nhiệm đề tài: GS. TS. Nguyễn Tiến Bình).

Trong khuôn khổ các đề tài nghiên cứu khoa học nói trên, việc ghép tạng thực nghiệm với hàng chục trường hợp ghép thận trên chó, hàng trăm trường hợp ghép gan và ghép tim trên lợn đã được triển khai nhằm nghiên cứu ứng dụng các mô hình ghép, giúp rèn luyện tay nghề cho các kíp ghép, cũng như hoàn thiện công tác tổ chức ghép tạng...

Ngoài tiến hành các đề tài nghiên cứu khoa học về ghép tạng, Bệnh viện 103 và Học viện Quân y đã tổ chức hàng chục cuộc hội thảo khoa học về ghép tạng với sự tham dự của nhiều đại biểu, chuyên gia trong nước và quốc tế. Đã cử nhiều đoàn cán bộ khoa học sang học tập và thăm quan về ghép tạng tại các nước: Đài Loan, Nhật Bản, Đức, Hoa Kỳ...

Cán bộ khoa học của Bệnh viện và Học viện đã tham gia biên soạn và xuất bản nhiều tài liệu về ghép tạng như "Quy trình ghép thận từ người sống cho thận" - 2002

(Chủ biên: GS. TSKH. Lê Thế Trung), tài liệu hướng dẫn chăm sóc sau ghép, tham gia biên soạn các nghị định triển khai Luật Hiến ghép mô và bộ phận cơ thể người - 2006 và một số quy trình ghép tạng (Bộ Y tế), sách Ghép tạng - Một số kiến thức chuyên ngành và quy trình kỹ thuật - Nhà xuất bản Y học, 2009...

Hiện nay, Bệnh viện 103 đang bước đầu triển khai đề tài cấp Nhà nước về nghiên cứu một số vấn đề ghép tụy thực nghiệm để tiến tới ghép tụy trên người tại Việt Nam (2011 - 2013) (chủ nhiệm đề tài: PGS. TS. Hoàng Mạnh An. Ngoài ra, Bệnh viện 103 cũng đang tiến hành đề tài cấp Ngành về tổng kết 20 năm ghép tạng (1992 - 2012) tại Học viện Quân y, phục vụ công tác chăm sóc sức khỏe bộ đội và nhân dân (chủ nhiệm đề tài: GS. TS. Lê Trung Hải).

MỘT SỐ MỐC VÀ KẾT QUẢ GHÉP TẠNG TẠI BỆNH VIỆN 103

- Ngày 4 - 6 - 1992, trường hợp ghép thận đầu tiên của Việt Nam đã được thực hiện thành công tại Bệnh viện 103. BN là thiếu tá Vũ Mạnh Đoàn, 40 tuổi, Chủ nhiệm Thông tin Quân đoàn 3, bị suy thận mạn giai đoạn cuối. Người cho thận là em trai ruột - Vũ Mạnh Toàn, 28 tuổi.

- Ngày 20 - 7 - 1993, trường hợp ghép thận đầu tiên do các thầy thuốc Việt Nam tự lực tiến hành thành công. BN là Lê Thanh Nghiêm, 33 tuổi, ở Tuy Hòa, Phú Yên, người cho thận là chị ruột - Lê Thị Như, 40 tuổi. Đây là ca ghép thận thứ 7 của Bệnh viện 103 và là ca thứ 9 của Việt Nam. Đến nay, sức khỏe và chức năng thận ghép của BN vẫn ổn định. Sau ghép thận, anh Nghiêm đã tốt nghiệp đại học, tham dự Festival những BN ghép tạng tại Sidney,

Australia (1997), ngoài ra 2 vợ chồng đã sinh thêm 1 cháu bé nữa khỏe mạnh.

- Ngày 31 - 1 - 2004, trường hợp ghép gan đầu tiên của Việt Nam được thực hiện thành công tại Bệnh viện 103, Học viện Quân y. BN là Nguyễn Thị Diệp, 10 tuổi, bị bệnh teo đường mật bẩm sinh đã có biến chứng xơ gan và chảy máu do vỡ giãn tĩnh mạch thực quản, người cho gan là bố đẻ - Nguyễn Quốc Phòng, 31 tuổi. Ca mổ được tiến hành với sự giúp đỡ của các chuyên gia Nhật Bản, đứng đầu là GS. M Makuuchi. Đến nay, sức khỏe và chức năng gan ghép của cháu Diệp vẫn ổn định, cháu đã tăng được gần 30 kg, học giỏi, xinh xắn và khỏe mạnh. Bố cháu cũng khỏe mạnh.

- Ngày 17 - 6 - 2010, trường hợp ghép tim đầu tiên của Việt Nam đã được thực hiện thành công tại Bệnh viện 103, Học viện Quân y. BN là Bùi Văn Nam, 48 tuổi, bị bệnh cơ tim thể giãn có suy tim độ IV. Người cho tim là BN chết não, 29 tuổi. BN được ghép tim đúng vị trí theo phương pháp nối 2 tâm nhĩ. Ca mổ được thực hiện với sự giúp đỡ của các chuyên gia Đài Loan. Đến nay, sức khỏe và chức năng tim ghép của BN vẫn tốt.

- Tính đến tháng 4 - 2012, Bệnh viện 103 đã tiến hành ghép thận cho 104 BN, trong đó 102 trường hợp ghép thận lấy từ người cho sống (76 ca từ người cho sống cùng huyết thống và 26 ca từ người cho sống không cùng huyết thống) và 2 trường hợp từ người cho chết não. Số lượng BN ghép thận chỉ trong 5 năm gần đây gấp đôi so với 14 năm trước, có thời điểm tiến hành ghép 2 đến 3 cặp/ngày. Riêng trong năm 2011 đã ghép thận được > 30 cặp. Nhiều tiến bộ khoa học công nghệ đã được ứng dụng trong tuyển chọn, trong mổ lấy thận,

rửa thận, ghép thận, trong gây mê hồi sức và điều trị sau ghép, mang lại kết quả tốt. Đây là những kết quả rất đáng khích lệ trong công tác ghép thận tại Bệnh viện 103.

- Ngoài thành công trong ghép tạng, ngày 1 - 3 - 2012, các bác sỹ Bệnh viện 103 có sự góp sức của Bệnh viện Mắt TW đã ghép giác mạc thành công cho 2 BN.

- Để động viên và ghi nhận thành tích về ghép tạng trong những năm qua, nhiều đồng chí lãnh đạo cấp cao của Đảng và Nhà nước đã tới thăm Bệnh viện, thăm BN cho và ghép tạng. Cụm công trình Ghép tạng, trong đó có sự tham gia chính của Bệnh viện 103 và Học viện Quân y đã được nhận Giải thưởng Hồ Chí Minh về Khoa học và Công nghệ năm 2005. Nhà nước đã tặng thưởng nhiều Huân chương bậc cao cho những thành tích về ghép tạng của Bệnh viện. Ngày 6 - 1 - 2012, Trung tâm Sách kỷ lục Việt Nam đã trao bằng chứng nhận và Cúp Kỷ lục Việt Nam cho Bệnh viện 103 là bệnh viện đã tiến hành ghép thận, ghép gan và ghép tim đầu tiên tại Việt Nam. Đây là vinh dự lớn lao cho đóng góp của Bệnh viện 103 trong lĩnh vực ghép tạng và là sự động viên to lớn để đội ngũ y bác sỹ của Bệnh viện tiếp tục phấn đấu vươn lên đẩy mạnh sự nghiệp ghép tạng trong thời gian tới.

NHỮNG HỢP TÁC TRONG NƯỚC VÀ QUỐC TẾ TRONG GHÉP TẠNG CỦA BỆNH VIỆN 103

Bệnh viện 103 vinh dự được 3 lần “lĩnh ấn” tiên phong trong lĩnh vực ghép tạng, để có được những thành tựu nổi bật này, ngoài sự nỗ lực khắc phục mọi khó khăn của đội ngũ y bác sỹ của Bệnh viện, còn có sự đóng góp to lớn của việc hợp tác trong

nước và quốc tế, trong đó phải kể đến sự giúp đỡ của các bệnh viện lớn như Bệnh viện Chợ Rẫy, Bệnh viện Việt Đức, Bệnh viện TW Huế, Bệnh viện Nhi TW và nhiều bệnh viện khác cũng như các chuyên gia ghép tạng hàng đầu của Đài Loan, Nhật Bản và một số nước khác trong triển khai những ca ghép tạng đầu tiên ở Việt Nam.

Về phần mình, các chuyên gia ghép tạng của Bệnh viện 103 cũng đã tích cực tham gia có hiệu quả trong triển khai ghép tạng ban đầu tại nhiều cơ sở y tế của cả nước.

Đến nay, ở nước ta đã có 12 bệnh viện tiến hành ghép thận với số lượng khoảng gần 600 trường hợp, có 4 trung tâm (Học viện Quân y, Bệnh viện Nhi TW, Bệnh viện Nhi đồng 2 và Bệnh viện Việt Đức) thực hiện ghép gan với 20 trường hợp và 3 bệnh viện (Bệnh viện 103, Bệnh viện TW Huế và Bệnh viện Việt Đức) đã tiến hành ghép tim với 4 trường hợp. Trong những năm gần đây, công tác ghép tạng ở Việt Nam đã có nhiều bước phát triển đáng kể cả về số lượng và chất lượng.

NHỮNG BÀI HỌC KINH NGHIỆM VÀ PHƯƠNG HƯỚNG TRONG THỜI GIAN TỚI

- Tổng kết 20 năm ghép tạng tại Bệnh viện 103, Học viện Quân y cho phép rút ra những bài học kinh nghiệm quý báu trong lĩnh vực ghép tạng. Đó là, thành công của ghép tạng có được là nhờ nỗ lực và chủ động của đội ngũ y bác sỹ của Bệnh viện và Học viện đã khắc phục nhiều khó khăn để hoàn thành tốt nhiệm vụ; quyết tâm của Ngành Y tế chỉ đạo sát sao và hỗ trợ nhiều mặt; quá trình nghiên cứu công phu trong

khuôn khổ các đề tài về ghép tạng của Bộ Khoa học Công nghệ và Bộ Quốc phòng; quá trình học tập và chuẩn bị chu đáo về mọi mặt, trong đó quan trọng nhất là công tác tổ chức tốt; sự đoàn kết chặt chẽ và hợp tác khoa học giữa các chuyên ngành và cơ sở y tế trong nước; sự kết hợp quân - dân y, trong đó có hỗ trợ của Ngành Quân y và hợp tác quốc tế có hiệu quả.

- Phương hướng trong công tác ghép tạng của Bệnh viện 103 trong những năm tới:

+ Tiếp tục đầu tư và đẩy mạnh các loại hình ghép tạng truyền thống, tăng cường ứng dụng công nghệ mới, nâng cao chất lượng và kết quả ghép tạng.

+ Tăng cường các nguồn cho tạng, nhất là nguồn cho từ BN chết não. Góp phần làm tốt công tác truyền thông để tạo sự hỗ trợ của cộng đồng trong ghép tạng.

+ Tích cực chuẩn bị tiếp tục cho lấy ghép đa tạng (thận, gan, tim... và các mô khác) từ BN chết não.

+ Triển khai nghiên cứu ghép tụy thực nghiệm, tiến tới ghép tụy trên người. Triển khai ghép tụy - thận kết hợp.

+ Tiếp tục hợp tác trao đổi học hỏi kinh nghiệm ghép tạng trong nước và quốc tế nhằm đẩy mạnh công tác ghép tạng.

+ Tích cực tham gia trong hệ thống ghép tạng của cả nước, góp phần xây dựng chuyên ngành ghép tạng ngày càng lớn mạnh.

TÀI LIỆU THAM KHẢO

1. *Đỗ Tất Cường và CS.* Nhận xét đặc điểm lâm sàng và kết quả điều trị BN sau ghép thận và cho thận. Tạp chí Y học quân sự. 2000, tr.51-54.

2. *Lê Trung Hải, Trần Đông A, Trần Minh Điền, Nguyễn Quang Nghĩa và CS.* Tình hình ghép gan từ người cho sống ở châu Á và Việt Nam hiện nay. Tạp chí Y học Việt Nam. 2006, số 12, tr.264-267.

3. *Lê Trung Hải và CS.* Ghép thận tại Việt Nam. Tạp chí Y học thực hành, Bộ Y tế. 2001, số 12, tr.47-50.

4. *Lê Trung Hải.* Ghép tạng - Một số kiến thức chuyên ngành và quy trình kỹ thuật. Nhà xuất bản Y học. Hà Nội. 2009.

5. *Nguyễn Thị Ánh Hoàng.* Nghiên cứu phẫu thuật lấy thận ghép ở người sống cho thận. Luận án Tiến sĩ Y học. Hà Nội. 2008.

6. *Bùi Văn Mạnh.* Nghiên cứu lâm sàng, cận lâm sàng và một số chỉ tiêu miễn dịch ở BN sau ghép thận. Luận án Tiến sĩ Y học. Hà Nội. 2009.

7. *Bùi Đức Phú.* Quy trình kỹ thuật và hệ thống tổ chức trong ghép tim lấy từ người cho chết não. Nhà xuất bản Đại học Huế. 2009, tr.55-78.

8. *Trần Ngọc Sinh và CS.* Kết quả ghép thận từ người cho sống tại Bệnh viện Chợ Rẫy. Kỷ yếu Hội nghị Ngoại khoa Việt Nam. Tạp chí Ngoại khoa. 2002, tr.481-483.

9. *Lê Thế Trung.* Ghép gan - Những khó khăn và các triển vọng. Tạp chí Thông tin Y Dược. 2004, số 7, tr.6-9.

10. *ST Fan et al.* Living donor liver transplantation. Takungpao Publishing. Hong Kong, China. 2007.

